

MORGENBLADET

Stormakter beskylder hverandre for proteksjonisme

USA og Kina står midt oppe i en heftig dragkamp om kinesernes valutapolitikk.

Av Av Stein Tønnesson

Skjerpet klima: Den kinesiske kommuniststatens store fører, Mao Tsedong ved siden av USAs president Barack Obama i en markedsbod i Shanghai. Forholdet mellom de to landene er ikke hjertelig. Foto: Philippe Lopez/Scanpix

Kravet om at Kina skal skrive opp sin yuan er plutselig blitt det heteste av alle stridsspørsmålene mellom Beijing og Washington. Proteksjonismens spøkelse reiser hodet.

I sin tale om rikets tilstand 27. januar lovet president Barack Obama å fordoble USAs eksport på fem år. 11. mars, da han lanserte sitt nye «nasjonale eksportinitiativ», krevde han at

land med eksportoverskudd måtte øke sitt forbruk: «Ved å gå over til en mer markedsbasert valutakurs vil Kina gi et vesentlig bidrag til å gjenopprette den globale balansen,» hevdet han.

Kineserne reagerte sterkt. 15. mars karakteriserte statsminister Wen Jiabao USAs press som «proteksjonisme». Han benyttet samtidig anledningen til å kritisere USAs store budsjettunderskudd, som kan true andre lands tilgodehavender. Etter et visst nedslag har Kina fortsatt 889 milliarder dollar i amerikanske statsobligasjoner. Det er mer enn en tredel av Kinas samlede valutareserver på 2,4 billioner dollar.

Følelsene er minst like sterke i USA. Amerikanske politikere mener

det er proteksjonisme når en valuta holdes på et kunstig lavt nivå. Med støtte fra kjendisøkonomen Paul Krugman har en gruppe senatsmedlemmer foreslått en lov som gjør det mulig å innføre straffetoll på kinesiske varer. Krugman har foreslått en toll på opptil 25 prosent. Det er i hvert fall proteksjonisme. 18. mars gikk The New York Times ut med sterk støtte til Obama og rettet skarp kritikk mot EU og andre som holder seg tause når USA kjemper mot Kinas «valutamanipulasjon».

EU lytter neppe til The New York Times, og det skyldes ikke mangel på en felles europeisk utenrikspolitikk. EU er mer opptatt av vekslingskursen mellom euro og dollar enn av kinesernes yuan. Europeiske politikere er ikke utsatt for noen sterkt anti-kinesisk opinion. Dessuten lytter de til økonomer som sier at en oppskrivning av yuan neppe vil bety særlig mye for verken europeisk eller amerikansk eksport.

De som vil tjene på forverrede konkurranseforhold for kinesisk eksportindustri, er lavkostland som Vietnam og India. Mange er nok også enige i et hjertesukk som sjeføkonom Harald Magnus Andreassen i First Securities ga fra seg på et debattmøte i Polyteknisk Forening i Oslo denne uken: «Kineserne kommer garantert til å skrive opp valutaen bare USA slutter å mase.»

Kina kan ha god grunn til å foreta en moderat økning i kursen på yuan, for det vil redusere prisen på landets raskt økende import av råvarer. Men Kina slipper neppe valutaen fri. Den vil fortsatt bli bundet opp mot dollar, for den kinesiske regjeringen vil ikke slippe til valutaspekulanter, og den er redd for et stort fall i dollarens verdi. Eksporten utgjør en langt større andel av Kinas produksjon enn av USAs. Den er fortsatt motoren i Kinas økonomiske vekst.

Kinas ledere er bekymret for balansen i sin egen økonomi. De kinesiske bankene lånte ut enorme beløp i 2008–2009 for å holde veksten oppe i en periode med eksportsvikt. Dermed ble Kina det første landet som kom seg ut av den akutte krisen. Mange av de innenlandske lånene vil trolig aldri kunne betales tilbake. Hvis ikke de kinesiske bankene hadde hatt en stat bak seg med store valutareserver, ville Kina hatt en alvorlig bankkrise.

Kinas ledere har dessuten satt seg fore å gå over i en ny vekstfase, der innlandsprovinsene skal med og det innenlandske markedet styrkes. Økt satsing på utdanning og forskning skal sette fart i Kinas egen produktutvikling. Kjempelandet har hatt en gjennomsnittlig årsvekst på ni prosent gjennom 30 år. Mange mener dette ikke kan fortsette. Men lederskapet i Beijing er redd for de politiske konsekvensene av redusert vekst. I en slik situasjon vil de ikke eksperimentere med valutaen sin eller gi etter for utenlandsk press.

Obama på sin side har 15 millioner arbeidsløse å tenke på. Det kan bli tøffe tak.

*Stein Tønnesson er historiker og forsker ved Institutt for
fredsforskning (Prio). stein@prio.no*

Publisert 26. mars 2010